

ДЬАХТАР СЭБИЭТЭ ТЭРИЛИННЭ

Тохсунньу 25 күнүгэр Нам селотун дьахталларын дьэтигэр село дьахталларын саҥа тэриллибит сэбиэтин мунһаҕа буолан ааста. Село дьахталларын сэбиэтэ 9 киниттэн састааптаах буолла. Ол курдук, председателдэн УПК директорун солбууааччы Кириллина Надежда Егоровна, чилиэннэринэн улустоттан Михайлова Антонина Константиновна, бастааччы сүһүөх оскуола учуутала Рожина Марианна Дмитриевна, оҕо библиотекатын сэбиэдистэсэй Петрова Альбина Петровна, «Улуснаб» кылаабынай бухгалтер Семенова Надежда Илларионовна, музыкальной оскуола преподавателэ Новгородова Ульяна Константиновна, кини балыыһа кылаабынай медресистрат Решетникова Нина Иннокентьевна, улус кылаабынай педиатра Габышева Татьяна Федоровна, «Энсиэли» хаһыат корреспондента

Рыкунова Вера Николаевна буолдулар.

Мунһаахха улус дьахталларын сэбиэтин председателэ Марина Дмитриевна Кокарева кыттыны ылла, кини дьахтар сэбиэтэ бэйэтин общественной-политической күүс быһыытынан биллэрин наада, селону тупсарыга, дьон кыһалатын быһаарар боппууостарга үлэлэниэххэ диэтэ.

Дьахтар сэбиэтин чилиэннэрэ фонда тэринитин, сибэки олордунунан дьарыгыры, дьаарбанка тэрийи, бырааһынныктарга мероприятиелары ытыты о.д.этиилэри сөптөөбүнэн аахтылар, инникитин манна бэлэмнэни үлэлэр барыахтара. Дьахтар сэбиэтэ бэйэтин үлөтүн «Нам» ТРК нөҕүө сурдатарыгар анал бизири бэлэмнииргэр М.Д. Кокарева санаатын эттэ.

В. РЫКУНОВА

КЭРИЭСТЭБИЛ

Модут нэһилиэтин олохтооҕо ПРОТОПОПОВ Афанасий Куприянович элбүтэ биер сылын туолла. Кини туһунан, олохун, үлэтин сырдатан аймактара, биергэ үлэлэбит табаарыстара ахтан-саанаан ааһарбыт сирдээх буолуо.

Кини бэйэтэ Салбаҥ нэһилиэгиттэн төрүттээх. Төрөппүттэрэ эрдэ өлөннөр быраатынаан Бүтүрдүүн кыра саастарыттан колхозка оҕус ситиититтэн сагалана олохтоһон, самоскидунан бурдук быстарытыгар тийэ араас үлэлэргэ сылдыбыта. Сэрии ыар сыллары бэйэтин харыстаммат таһаарылаах үлэтин иһин «Стахановец» бочуоттаах аатын ылбыта. Бэринилээх үлэтин иһин 1946 с. «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» диэн мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Сэри бүтөн колхозтарга МТС-ка техника кэлэн испитэ, онно анал курстарга үөрэнэн тракторист-машинист идэтин баһылаан колхозтарга турук үлөһүт буолбута. Кини ордук техниканы баһылаан сир

үлэтигэр үрдүк ситиһини көрдөрбүтэ. 1965 уонна 1982 сыллардаахха, очотооҕо колхозка, кэлиин Модут оҕо-деуһууһа, бурдук ыһытыгар звенону салайан улуска үрдүк көрдөрүүнү ситиститэ, оройуонна чемпион үрдүк аатын ылбыта. Өр сылларга күүрээниэх үлэ үөһүтэ сылдыбыта, үгүс сылларга куоталаһы кыайылааҕа, үлэ ударнига знактарынан, Президент махтал суртуунан, Тьа хаһаайыстыбатын миинэстрин, партия райкомун, райсовет исполкомун бочуотнай грамоталарынан наҕараадаламмыта. Үлэҕэ сыстаҕаһа-сатабыллааҕа, сирин-уотун билэрэ, субэтамата салалтаҕа элбэхтик көмөлөспүтэ. Кэлин бочуоттаах сынныланна тахсан да баран өр сылларга күүһэ тийэринэн үлэлэбитэ, дьонун сэргэтин, үлэлэбит тэриэтин үлэтин-хамнаһын билэ олоһубута, олоххо активнай позициятын ыһыктыбатаҕа.

Афанасий Куприянович биергэ үөскээбит үлээннээхтэрэ, табаарыстара кини олохун, үлэтин умнубаттар.

Аймактара, табаарыстара

ҮҢКҮҮ УОТТАРА

Тохсунньу 26 күнүгэр Намта «Түөлбэ» оҕо киинэ уонна «Өлүөнэ долгуннара» үнүкүү коллектива тэрийиллэринэн «Үнүкүү уоттара» диэн бырааһыннык буолан ааста. Манна кыттыһыны ыллылар: Нам 1 сүһүөх оскуолатын коллектива - салайааччы А. Ядрихинская, «Самозачетник» НПУ начальнай оскуолатын коллектива - салайааччы В. Дьяконов, Нам 1 №-дээх оскуолатыттан - салайааччы М. Слепцова, Нам 2 №-дээх оскуолатыттан - салайааччы Е. Обутова уонна улустаары гимназия коллектива - салайааччы А. Васильева, ону таһынан ыалдыттар - «Ньургунун» норуот үнүкүүтүн коллектива уонна «Ручеек» Нам оҕо музыкальной оскуолатын коллектива. Концерт элбэх саҥа туруоруллубут чарылхай үнүкүүлэринэн, үнүкүү жанрын толору - саха, атын аан дойдуну норуоттарын үнүкүлэриттэн сагалана билгиллэргэ тийэ - көрдөрүүтүнэн көрөөччүлэри үөртэ.

Бастыҥнарынан «Өлүөнэ долгуннара» («Түөлбэ» оҕо киинэ), Нам 1 №-дээх оскуолатын уонна улустаары гимназия коллективтара ааттаммытара. Көрөөччүлөр бары кыттыбыт коллективтары улаханньк биһирээтилэр, бэйэ-бэйэлэригэр майгынаспаттары сохтүлэр диэн бэлиэтэхпин баҕарбын. Ол курдук улустаары гимназия үнүкүүтүн куруһуогун салайааччыта А. Васильева туруорбут «Кураанасхыйы» («Пустота») диэн үнүкүүтэ философскай ис хоһоонноох, кини дууһата кураанасхыйытын, харанарытын, кыаҕа суох буолуутун көрдөрбүт. С. Неустроева салайааччылаах «Өлүөнэ долгуннара» көрдөрбүт «Мандар» диэн үнүкүүлэрэ «Түөлбэ» иһинэн үлэлиир М.

П. Сыромятникова уонна С. Н. Стручков салайааччылаах «Уран тарбахтар» («Умелые руки») холбоһук үөрэнээччилэрин үлэлэригэр, саха норуотун үгэстэригэр олохтунан туруоруллубут, уран тарбахтаахтар үлэлэрин үгэтин арылар. «Күнүнү бэһэ» диэн Нам 1 сүһүөх оскуолатын А. Ядрихинская салайар бөлөбүн үнүкүүтүн күнүнү чарылхай кырааскалара сиһийэс торуоскалаах «женгельменнар» «дамаларын» кытта ситгитин кыһалта суох күүлэйдир ыраах кэмнэри биһиэхэ санаттылар.

Бырааһынныгы дискотека салтаата, ол кэмгэр салайааччылар туспа мустан бэйэлэрин үлэлэрин туһунан кэпсэттилэр, санааларын атастастылар, үчүгэй уонна ыарахан өрүттэр туһунан элбэх этилиннэ. Көрсүһөн бэйэ-бэйэҕэ көмөлөсүһөр, бүбэлэһэр, үнүкүүлэри ырытыһар хореографтар сэбиэтэрин тэрийиэххэ диэн түмүккэ бары кэлдилэр. Ис-иһиттэн долгуйаннар оскуола да, улус да администрациятын өттүттэн болҕомто суоҕун туһунан эттилэр. Көстүүмнэр, ордук концертнай площадка суобуттан үлэҕэ сүрүн ыарахаттар тахсалларын, үнүкүү искусствота улуспутугар салгыы сайдарын мэхэйдиллэрин бэлиэтээтилэр. Биһиги олоһор кэммитигэр үнүкүү искусствота маассабыт буолла, ону бу бириэмэттигэр сөптөөх бырааһыннык көрдөрдө. Кини духовнай сайдыыта буола турар кэмгэр чуолаан бу искусство көрүнэ улахан суолталаах. Духовность диэни иитти норуот сирин-туомун, үгэстэрин, кэрэни уонна туалыһы эйгэҕэ тапталы нөҕүө барар. Биһиги оҕолорбун үнүкүүнү таптааннар үтүө санаалаах уонна сайаҕас дьон буола үүнүөхтөрө диэн эрэнибит.

С. НЕУСТРОЕВА

«ИЛ ТҮМЭН» ХАҢЫАТ ЫАЛДЫТТЫА

Олунньу 15-16 күннэригэр Нам улунуугар «Ил Түмэн» парламентскай хаһыат үлэһиттэрэ тахан нэһиликтэргэ, тэриэлтэлэргэ сылдыахтара. Сүрүн соруктар - парламент хаһыатыгар тэриэлтэлэри, биһирдүүлээн дьону суртуу уонна хаһыакка матырыйааллары бэлэмнээһин. Улус олохтоохторун бу акцияҕа көхтөөхтүк кыттырыгыттар ыгырабыт.

Улус дьаһалтатын тэрийэр отдела

Нам хотугу зонатыгар «21 үйэ ыччата - чөл олох иһин» диэн девизтээх КВН оонньуутун усулуобуйата:

- Сыаллара уонна соруктара:
1. Нам улунуун ыччатын ортотугар КВН оонньуутун пропагандалааһын.
 2. Салайар дьобурдаах уонна талааннаах эдэр дьону таһаары.
 3. Билигин кэмгэ ыччат ортотугар көстөр куһаҕан дьалдыктары саралыы тарды.
 4. Эдэр дьону чөл олоххо ыгыры.
 5. Нэһиликтэр ыччаттарын икки ардыларынааҕы доһордуу сыһыаны уонна сибээһи тупсары.

Программат:

1. «Визитка» - «Биһиэхэ — чөл олох» - 3 мүн.
2. «Разминка» - командаттан 2-лии боппууос.
3. «Дьэтиэтэри соруудах» - «Аан дойдуну ыччата, түмсүөххэ!» - 5 мүн.
4. Капитаннар күрэхтэрэ
5. Муз.коккурс

Хамаандалартан ирдэнэр:

1. Хамаанда аата, девиз, эмблема, биер тэгн форма.
2. Кыттааччы ахсаана 8-тан итэҕэһэ суох буолуохтаах.
3. Кирири усунуос - 100 солк.
4. Муз.эргэ фонограмма көгүлүнэр(аккомпанемент).

Күрэхтэһини(оонньууну) жюри сыаналыр. Кыайылаах ылыт баалларын сууматыттан быһаарыллар. Аан биригистэр манньк номинацияларынан туттарыллаллар: «Бастыҥ музыкальной нүөмэр», «Бастыҥ көр-күлүү», «Капитаннар капитаннара», «Бастыҥ разминка».

Оонньуу олунньу 17 күнүгэр Хатырык нэһилиэтин кулубугар ытыллар. Репетиция 14 ч. сагалана

«Бирже труда молодежи» требуется на конкурсной основе агроном или агротехнолог. Требования: специальное образование, возраст до 35 лет, проживающий в с. Нам, с жизненно-активной позицией. Обращаться по телефону 21-7-00.

Отдел по молодежи.

Внимание предпринимателей и товаропроизводителей улуса! С 1 по 5 марта проводится выставка товаропроизводителей республики, посвященная ко дню 8 марта. С заявкой обращаться в 215 каб. «Фонд предпринимательства» Администрации улуса.

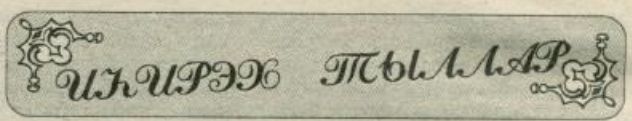
Фонд развития бизнеса и предпринимательства

Согласно телефонограммы № 13-8-01/667 от 23.01.2001 г. вносится частичное изменение в ранее установленные запреты ввоза говяжьей пашины со всей территории Франции. Разрешается ввоз из Франции говяжьей пашины по ветсертификату на говядину с визой российского ветврача из Департаментов свободных от спонгиформной энцефалопатии крупного рогатого скота(BSE)(кроме департаментов №22 "Cotes d'Annor", № 29 "Finisiere", №35 "Ille et Vilaihe", №49 "Main et Loire", № 50 "Maneche", №53 "Mayenne", №61 "Sarthe", № 85 "Vendee". Обязываю установить контроль за ввозом указанного мясoproдукта только по разрешению Департамента ветеринарии РФ.

САЙЫНАҔА СЫРЫТ — ОЛОХХУН СЭРГЭХСИТ

Бэйэтин тус олоһор саҥа үтүө уларыйылары киллэрээн, бу олоһор саҥаны. дьонуну ситиһин баҕалаах дьону Сайына — Клавдия Ильинична Максимова «Бэйэни салайыны» уһуяаныгар ытырар. Уһуяан олунньу 26 күнүттэн НПУ спорт саалыгар ытыллар. Уһуяанна 18-тан 55-гэр диэри саастаах дьон сылдыллар. Арай психиатрга учуокка тура сылдыбыт биитэр билигин турар дьон уонна эпилепсиялээхтэр сылдылара көнүлүлэмээт.

Сайына уһуяаныгар сылдыан баҕалаахтар манньк телефоннарын билсэригитигэр уонна суруттаргытыгар: 21-8-76(киһэ өттүтэр).

Улуспо Сэбиэтэ, правлениета уонна профкома сэрии, үлэ ветеранын, потребкооперация туйгунун ЧУПРОВ Егор Семеновичи, 80 сааһын туолбут үөрүүлээх күнүнэн иттигистинник эбэрдэлиллэр. Баҕарыт уһун үйэни, кырдыары-ыалдыары билиммэккэ, оҕолорун-сиэннэргин үөрдэ-көтүтэ сылдыаргар.

Улуспо сэбиэтэ, правлениета уонна профкома

ОРЕНБУРГСКИЕ ПУХОВЫЕ ПЛАТКИ И ПАУТИНКИ ПОЧТОЙ

Фирма «Метелица» из г. Оренбурга. Платки оренбургские пуховые. Размеры от 1х1 до 1,35х1,35м. Стоимость от 350 до 750 рублей. (Только серых и темных тонов). Паутилки пуховые серые и белые. Размеры от 1х1 до 1,35х1,35м. Стоимость от 280 до 550 руб.

Купите платок, связанный чуткими руками Оренбургской вязальщицы. Он порадует Вас своей красотой, удивит нежным прикосновением и согреет в ненастье.

Заказы на пересылку наложенным платежом направляйте по адресу:

460036, г. Оренбург-36, Фирма «Метелица».

Все изделия великолепной ручной работы из натурального козьего пуха. В письме-заказе не забудьте указать ориентировочную стоимость и размер.

Военный комиссариат Намского улуса продолжает отбор кандидатов для обучения на курсах младших офицеров по должностям командиров взводов, со сроком обучения 10 месяцев. Отбор производится из числа граждан, проходивших военную службу по призыву или контракту, прослуживших не менее полутора лет, в возрасте до 27 лет. По всем вопросам обращаться в военный комиссариат Намского улуса

АҔА ДОЙДУНУ КӨМҮСКЭЭЧЧИЛЭР КҮННЭРИГЭР

Олунньу 22 күнүгэр Э. Сивцев аатынан художественной музейга мындыр уус эр дьон үлэлэрин быыстапката аһыллар. Бары уус дьону көхтөөхтүк кыттарытыгар ыгырабыт. Үлэлэритин олунньу 19 күнүгэр диэри улустарга Э. Сивцев аатынан художественной музейга аҕаларгытыгар көрдөһөбүт.

Аадырыспыт Советская, 5; оҕо музыкальной оскуолатын иһинэн чылыыр художественной музей

ЧУОЛКАЙДААҢЫН

«Энсиэли» хаһыат олунньу 6 күнүнээҕи 14 №-гэр 4 балаһаҕа «Мини-футбол» информацияга «Гюис» диэн онугар «I Хомустаах кыайылааһын таһыста», «Артур Дьяконов» диэни «Дьячковская» диэн көннөрөн ааҕаргытыгар көрдөһөр. Сыһыаны таһаарыт корреспондент сэмпэлэнэ.

<p>Таптыыр кэргэни, күндү арабыт ЭВЕРСТОВ Василий Петрович бу дьыл олунньу 10 күнүгэр эдэр сааһыгар соһумардык күн сириттэн сулпунан аймак-билэ дьонугар динник курутууҕар биллэрэбит Кэргэнэ, оҕолоро</p>	<p>Таптыыр быраалыт, убайбыт ЭВЕРСТОВ Василий Петрович эдэр сааһыгар хомотлоохтук күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр Эверстова Полина Семеновнаҕа, оҕолоругар аймак билэ дьонноугар диник кутурбаммытын тириэрдэбит Куоарттан убайа Степан, саҥаһа Луиза Эверстова</p>
<p>Күндү кыыспар, балтыбытыгар, эднийбэр Эверстова Полина Семеновнаҕа, кини оҕолоругар, сиэннэрбэр, балыстарытыгар, бырааттарытыгар тапталлаах кэргэнэ, аҕалара ЭВЕРСТОВ Василий Петрович күн сириттэн хомотлоохтук сулпунан диник кутурбаммытын тириэрдэбит, аһыгытын тэҥгэ үлэстэбит Ийэтэ, биергэ төрөөбүттэрэ, күтүөттэрэ, саҥастара, кийиитэ</p>	<p>Күндүтүк саныыр дьыгэбитигэр, биергэ үөрэммит табаарыспытыгар, үөрэнээччибэр Полинаҕа тапталлаах кэргэнэ, оҕолоругар күндү аҕалара ЭВЕРСТОВ Василий Петрович хомотлоохтук күн сириттэн барбытынан диник кутурбаммытын тириэрдэбит Хатын-Арын орто оскуолатын 1983 сыл выпускнигара, кылаас салайааччыта</p>
<p>Кыһал Дарьэбинэ олохтооҕо ЭВЕРСТОВ Василий Петрович элбэх өрө аҕата эдэр сааһыгар хомотлоохтук күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр, оҕолоругар диник кутурбаммытын биллэрэбит, аһыгытын тэҥгэ үлэстэбит Кыһал Дарьэбинэ олохтоохторо</p>	<p>Күндүтүк саныыр биергэ үөрэммит доһорбун ЭВЕРСТОВ Василий Петрович эдэр сааһыгар хомотлоохтук барбытынан оҕолоругар, кэргэнигэр бары аймактарыгар диник кутурбаммытын тириэрдэбит 1981 с. ХАСШ выпускнигара</p>
<p>Таптыыр быраалыт, убайбыт «Санда» к/х чүлүк үлэһитэ ЭВЕРСТОВ Василий Петрович күн сириттэн эдэр сааһыгар соһуочу олох хомотлоохтук барбытынан кини кэргэнигэр Полина Семеновнаҕа, сиэн-оҕолорбугар Астраба, Марианнаҕа, Славика, Васека, Егорка диник кутурбаммытын тириэрдэбит. Аһыгытын тэҥгэ үлэстэбит Бары Эверстова</p>	<p>Тапталлаах күтүөппүт, балтыбыт кэргэни биергэ төрөөбүт убайдыгар Эверстов Егор Петровичка, Эверстов Степан Петровичка уонна кинилэр дьыгэ кэргэттэригэр, аймактарыгар күндү бырааттара, оҕолоругар убайа ЭВЕРСТОВ Василий Петрович эдэр сааһыгар хомотлоохтук, соһуочу элбүтүнэн диник кутурбаммытын тириэрдэбит Ийэлэрэ, Шумиловтар, Павловтар, Зайтенинэр</p>
<p>Ытыктыыр күтүөппүт ЭВЕРСТОВ Василий Петрович күн сириттэн хомотлоохтук барбытынан балтыбытыгар Полина Семеновнаҕа, оҕолоругар, чүгэ дьонноугар, аймактарыгар диник кутурбаммытын тириэрдэбит. Половтар, Саввиновтар</p>	<p>Нам улунун үөрэбин управлениета, профсоюз улускоһа, үөрэх управлениетын инспекторыгар Павлова А.С. күтүөтэ Кыһал Дарьэбинэ олохтооҕо ЭВЕРСТОВ Василий Петрович хомотлоохтук элбүтүнэн дьыгэ кэргэнигэр, аймактарыгар диник кутурбаммытын тириэрдэллэр</p>
<p>Выражаем соболезнование однокласснице Семеновой Туйвара Георгиевне по поводу безвременной кончины любимой сестры ЕГОРОВОЙ Клавдии Георгиевны Одноклассники</p>	<p>Уолбугугар Алексеяга, саҥаспытыгар Валыга таптыыр балтылар ИВАНОВА Тура Борисовна уһунуук шалдан элбүтүнэн диник кутурбаммытын тириэрдэбит Прокольевтар, Ильиннар, Афанасевтар</p>

РЕДАКТОР В.Г.КАСЬЯНОВ
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт култура, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21496; ; бухгалтерия — 21332; факс — 21332; «НАМ» ТРК — 21632; редакционной издательской система — 21141

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, Нам улунун дьаһалтата, редакция коллектива. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тугуһууну контуруолдуур уонна регистрациллыр РФ бэчээккэ Госкомитетын СР региональной управлениетыгар регистрацилламмыт нүөмэрэ — 00885.
Сурукка ааккытын-суолугун, үлэтигин, дьэтигит аадырыһын чопчу ыйыҥ.
Автор этэрэ хаһыат санаатыннык мэлдьи биер буолбат.
«ЭНСИЭЛИ» - Нам улунун хаһыата.
678380, Саха Республиката. Нам с., Октябрьскай уул. 1.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

Талылына уонна таҥылына «Энсиэли» хаһыат редакционной-издательской систематыгар.
Хаһыат Дьоккуускайга «Сахаполиграфиздат» НИПК бэчээттэнэ, Орджоникидзе уул. 38.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лис.
Индексэ — 54889. Тираһа — 2601
Бэчээккэ или баттанна — 12:00 ч. 12.02. 2001
Сахааһын №-рэ — 17

Олунньу 13 күнэ — Төрөөбүт тыл уонна сурук-бичик күнэ

— Төрөөбүт тылбыт буюмурбутугар-сыһырытыгар ким буруйдаабыт. Барыбыт буруйдаахпыт! Оскуола эмиэ буруйдаах. Оскуолаларга төрөөбүт тылга олус абыһах чаас бэрлэлэр. Учебниктар эргэрдиһэр, программа астыннарбат. Бу туһунан тыл көтөҕүөхпүтүн куттанабыт. Тыл көтөхтөхпүтүнэ даҕаны ким даҕаны ахсарбат. Төрөөбүт тылы ахсарбат буолуу — бу норуоту ахсарбат баайа, сүрүн кизин туттуута. Тыл дин норуот үрүг тыына. Тыл өлбөөдүйдүбүтүнэ норуот аһыныгас айыгы санаата эмиэ өлбөөрөн барар, тигээр харааран хаалар!.. Оттон бары алдырхай, анныгы-буруй хара санааттан тахсар буолбат дуо! Дьэ, оһон,

тыла буюмурбут норуот бэйэтэ эмиэ буюмурар уонна эстиигэ-быстыыга тиийэр. Муоралар уоллактарына улаханньык айманабыт, оттон тыл иннэбинэ-хаттабына кыһаллыбаппыт. Бу өйбүт-санаабыт диригэ суобуттан, культурабыт намһабыттан буолаарай... Ханньык да норуот муударана тылга баар эбээт. Тылбытын сүтэрэн ээрбит былыргы муудараспытын сүтэрэн ээрбит тэнэ! Тохтоон! Өйдөнүн! Төрөөбүт тылбыт төлкөтүн туһунан толкуйдурбут уолдыаста!

Иван ГОГОЛЕВ,
«Иэйэхсити кэлэтии»; («Иэйэхсит» роман маннайгы кинигэтэ) Дьокуускай «БИЧИК» Национальнай кинигэ кыһата 1993 с. 106, 107 стр.

тобуу улуус дьаһалтата болдьобун икки сылынан хааччахтаабыт. Инньэ гынан дьоммут иэдэин олоһолор. Улуустаабы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнигын солбууааччы З.Е.Степанова сээр-гириинэн, хааччахтааһын үгүс киһи түргэнник ситэр кыыллары атыылаһарга наһаа элбэх дьон көспүтүгэр тахсыбыт. Бу дьон үкэс сүөһүгэ харчы ылан уҥа-хаҥас матайдаары гыннылар дьон, кредит болдьобун кылгаппыттар буолуо дьон дьаһалта баһылыга В.Г.Кутаркин сабадалаата. Туох да буолбутун иһин үбэ-харчыта республикаттан кэллээ дии, оһон, Правительство олохтообут быраабылата кэһилиэ суохтаах. Сыл аһара буолаат да төлөбүрүн ирдээн бардылар, кредит болдьобун бүтүүтэ төлүөххэ сөп дуо дьон Аппааны олохтоор Г.Г.Новгородов ыйыштытыгар төлөөн иһэрбитин биһигиттэн Минфин ирдийэр дьон улуустаабы үп управлениетын начальнигын солб. П.М.Попов эһиэттээтэ. Ынах ыанар а.э. бородууксуйаны биэрэр, ол иһин кредит хаһаайыстыба хамнаһыттан төлөөр сөптөөх дьон буолла. Дьоммут сибииньэ бөөтүн иитиниэ эбиттэр да аһылыга көстүбөт, сыаната да тос курдук. Маны кииннээт уу суолунан ааллаха быдан чөпчөки буолуо этэ. Сүөһү тиригитин маһаһынгга туттарыаха дьон этини бэлиэтии көрдүм

олоролор, оһон хамнастара наһаа кыра. Кыһыл Дэрэбинэ мөлтөх суоллааһын-иистээбинэн биллэр, саас-күһүн барыта бадалаан. Ус дэрэбинэ барытыгар уулуссаларга уот оһон-манан эрэ баарын дьон бэлиэтиир. Нэһилик баһылыга В.Г.Кутаркин бэлиэтиринэн, НУСР директора бобон кэбиспитинэн училищетаабы водовозка дэрэбинэ сүлдүбүт буолла.

Затон орто оскуолатын уонна детсады биер комплекс быһыытынан тэрийиэххэ дьон этин кириэ. Оһолор мас дьыба үөрэнэллэр. Ово садьгар мыыла тиийбэт, мизбэл өттүгэр ыарахаттар бааллар, аһынан-үөлүнэн хааччылыгы түспүбүт. Биер манньык түктэри быһыы-майгы буолбутун аймана иһиттим: Хатын-Арыы орто оскуолатыгар Намнаабы улууснабтан өт биригиттэр, ол иһигэр 8,5 кирилэ таас симиллибит, туох да табаарынай көрүгэ суоһун оскуола интернатын итээччигэ Е.К.Оконешникова иһитиннэрдэ. Бурдук ылбышпыт, киһи төбөтүн саға хомуохтаах дьир киһи. Оһолор барасхаттарга ким итинник «күндү аһы» «тэбэн» биэрбитин суут-сокуон органнара үөрэтэллэрин туһунан улуус баһылыга А.Н.Дьяконов сээрэгээтэ. Интернакка, оскуолаларга, оһо саадтарыгар таһас-сап эргэрэ, иһит-хомуос бүттэ.

ИННИКИ КЭСКИЛБИТ ХАЙДАҔЫ?

Бу үс дэрэбинэ туох эмит производстваны тэрийбэтэххэ Граф Бизэрэгин сабыаха да сөп буолуо. Ол, туһунан дьоммут толкуйдаабаттар дьир сыһа. Бэйэлэрин олохторун хайдах эмит тупсарынан бадалаах буоланнар отчуоту истигэ актыбынайдык сүлдүн санааларын эттилэр. Ол курдук дьон сыһанар, эмтэнэр бөһүөлүгүн онгоруохха сөп дуо, кирииччэ заводун тэрийиэххэ дьон этиллэрин болдомтоҕо ыһааха сөп. Биһиги кыра-хара үлэһит дьоммут сыга-тура нэһилик инникитин туһунан толкуйдүүлара мантан да көстөр. Биер түгө садалааһын быһыытынан, Аппааныга производственной кооперация тэриллэн эрэр. Күн бүтүн нэһиликкэ предприниматель үлэтиир, ити биллэр аһыах. Улууспут дьаһалтатын баһылыга А.Н.Дьяконов Уус-Алдаһа 18 киһи үптэрин түмэн кредитнэй кооперация тэрийимиттэрин сээрэгээтэ. Ити хайысаҕа эмиэ үлэһит тустаахпыт, тоҕо диэтэргит кэһиэскигэ кредит барыта кооперация ити көрүгүнэн барара сабадаланар. Мантан ыла баһынай хаһаайыстыбалар салайааччылары улуустаабы тыа хаһаайыстыбатыгар тиийэн тиэстэллэрэ аччы, киһилэри кытары үлэ барыта олохтоо дьаһалталаарынан барыа. Биһигин улуус дьаһалтатыгар сана уларыһы тыаста, оһон нэһиликтербит баһылыктара сонун сүүрэннэргэ эһиэттиир туһугар үлэһиттэргэ, эбэтэр кыайбаһыт дьон уурайаллара ордук. Нэһилик баһылыга үөһөтөн ананар дуо, нэһиликтэн быыбарданар дуо, дьон бопурос Аппааныга күөрэйэ сырытта. Сокуон быһыытынан нэһилик баһылыга ананар, оһо А.Н. Дьяконов туһугар санаалаах. Олохтоо дьаһалта салайааччытын аһыан инниэ улуус баһылыга нэһилик дьонун кытары сүбэлэһэрэ буоллар. Баһылык бэйэтин аймаһын анаабыт дьон сурах-садык суох буолар инниттэн ити оһоһулдуохтаах. Кылаабынай нэһиликтэргэ кылааннар охсуһууларын таһаарыаха наада. Баар балаһанньаны тупсарар инниттэн кадр бопуруоһун таарыйбакка хайдах да ааспаккын, аһыгы үйэҕэ улахан салайар үлэҕэ Государство о.а., барыбыт интэриэспит туһугар дьин чачыкыһаллар дьон кэлэллэригэр барара хаалабыт. Граф Бизэрэгэр нэһилик дьаһалтатын баһылыгын солбууааччы штата көрүллүбүт дьон А.И.Ильин бигэ эрэннэрдэ.

Олохтоо баһылык В.Г.Кутаркин отчуотун Кыһыл Дэрэбинэ үчүгэйинэн, Аппааныга уонна Граф Бизэрэгэр ортоһон сыаналаатылар. Кыһыл Дэрэбинэ уонна Аппааныга улуус дьаһалтатын бөлөбүн А.Н.Дьяконов, оттон Граф Бизэрэгэр А.И.Ильин салайдылар.

Кирилл ЧЕРЕПАНОВ

ОЛОХПУТ-ДЬАҔАХПЫТ ХАЙДАҔЫ?

Дэрэбинэ садаланытыттан ыла Аппааны киһи харааста көрөр, баччаанга дьир оһолорбут 1914 сыллаахха тутуллубут хаарбах дьыба оһолорлоо хомолтолоох, ол иһин сана мас дьыба варианын толкуйдүүххэ наада дьыба улуус баһылыга Альберт Дьяконов. И.Е.Винокуров аатынан орто оскуола, детсад биллигити дьыба эргэриттэрин улуус депутаты Р.Г.Попов ыйда. Сана таас оскуола наада этэ, оһоһуллубут бырайыга эргэрэн турар дьир В.Г.Кутаркин. Сүүрүнэн эттэххэ, бэрээдэктэни үлэтэ үс дэрэбинэ барытыгар барыахтаах. Манна нэһилик дьон баары биер санаанан кытталлара наада. Эргэ тутуулары көтөрүү, олбуорлары сагардан, штакетниктары туруоруу, оһо садтарын, Кыһыл Дэрэбинэ, Аппааны кулууптарын, Хатын-Арыы учаастактаабы баһыһатын, баанньыгы өрөмүөннээһин да буоллун-барытыгар кыттан иһэргит наада. Сайынгы водопроводы тардыыга олохтоо дьаһалта баһынай хаһаайыстыбалары кытары кэһиэ сатаабыт да дьоннорго аккаас биэрбиттэр. Дэрэбинэлэригиттэр ис-тас өттүгэр сулу-иһи тэрийэр, уулуссалары сырдатар үлэ ыһыттылаахтаах. Чуолаан Граф Бизэрэгин кыһалтатын кэһиэһин бадаллабыт. Манна амбулатория тэрийилбитэ. Комиссия сүлдэр нэмигэр улуус кылбырааһа В.В.Макаров мизбалинэн хааччылаам дьыба, ол конниттэн танчыллар кыһа суох ыскаап аһалыгытын туһунан амбулатория сөб. А.Ш.Борисова эттэ, холодильнигы аһалара транспорт суоһар тохтоото. Эмп-томп суоһу буолан нэһиликкэ аһака наадылар. Манна да, Кыһыл Дэрэбинэ дьон биер кыһалта-баанньык суох. Граф Бизэрэгэр кулууп тутуллуон наада. Соторунан почта отделениета аһылаахтаах онно үлэ бара турарын улуус баһылыгын Г.Солб.А. Альберт Ильин иһитиннэрдэ. Киһи этэринэн, Намтан Графка автобус күнгэ иккитэ сүлдүбүт А.И.Сергеева хас да квартираллаах, хайа да тэрилтэ балансыгар турбат харбах бараак дьыба оһолор, иһирдэ сийгирэн сорохистиннэлэр хам мууһубут, Намна дьыба атыылаһарга уу харчынан кредиткэ наадылар. Дэрэбинэ чэрчитигэр уопсай дьыба ни тутууга үп наада.

НУСР-га таас ГРП-та туруоруллубут, котельнай тутуллубут, ол баччаанга дьир гааска холбоно илик дьир нэһилик ЖСК-тын начальнига А.К.Алексеев. Коммунальнай льготалаах дьонго мастарын-чохторун тиэйэргэ уматчык суох. Онно харчы көрүлүннэрин эрэ тиэйиэхпит дьыба киһи. Аппааныга 2 этээстэх дьыба гааска холбоммок дьон тоһон эрэллэр. Манна автономнай хочуол наада. Тоҕо диэтэргит, барыта лимит буолан толону-оһу бөһөн биэрэллэр эбит. Ол лимиткэ гараж да, баанньык да хабылыбат. Үлэһиттэр 700 солк. ыла

ЭНИИЛ С. А. НОВГОРОДОВ ТӨРӨӨБҮТЭ 110 СЫЛА

Эһиил олунньу 13 күнүгэр саха суругун-бичигин төрүттээбит, Аан дойдута биллибит, билиниллибит Э. К. Пекарский «Саха тылын словарьгар» биригэ үлэһитин лингвист С. А. Новгородов төрөөбүтэ 110 сылын туолар. 1996 сыл олунньу 9 күнүгэр Саха Республикатын Президентин 1294 №-дээх Ыйааһынан саха аймак бу күнү өрөгөй күнүнэн бэлиэтээн, үөрэ-көтө көрсөбүт. Киһи окко түспүт оһоһу-туһунан, сиргэ кэлбит сэрбиэһинэн XIX-XX үйэ кирибитин дьон дьоннаах киһитэ: ол курдук С. А. Новгородов айбыт үлэлэрэ сана тутуллубут Сэбиэт былааһыгар 1 уһунан да биһирэмнээх үөрэҕэ суох кыра омок үөрэхтээх өрөтө төрөөбүт норуотун барбардан суруктаан-бичиктээн кэһиэн саха араас дойдуну омоктуу кытары тэнгэ кэһиэтэр, сайдар суолун кэһиэллээбит киһи-аймак олоһун историческай суолта быһыытынан сыаналаанна.

Россияга быһыр саха алфавитын онорбут улуу ученайдар О. Бетлинг, Д. Хитров норуоттан силһиэ суох буолан үөрэҕэ суох саха киһитэ тутта өйдүүр, ыһынар грамматикалары суруйбатахтара. Семен Андреевич төрөөбүт норуота үөрэхтээригэр баҕата сүүнэ этэ. Ол иһин ыра санаатын толороору татарскай, казахскай, киргизскай, монголскай, бурятскай, калмыкскай, турецкай, немецкай, французскай, финскэй тыллары эрэ буолбакка, киһилэр идиомаларын, диалектарын үчүгэйдик билбитэ. Дьэ ол эрэ конниттэн Аан дойдутаабы дорҕон транскрипциятыгар олоһорун 1917 сыллаахха латынны буукубанан маннайгы саха алфавитын, «Сахалык сурук-бичик» буукубары айбытын дьон-сэргэ сүрдээгин сэнгээрэн, ыһынан оскуолаларга үөрөтөн барыттар.

Оттон 1922 сылга Дьокуускай-

га «Бастакы сурук-бичик», 1923 сылга Петербурга «Сурук-бичик» буукубаар уонна «Ааһар кинигэ» бэрээдэтин үөрэххэ туттуллубуттара. Киһи бу хорсун үлэлэрин түмүктүүрүгэр туох баар кыһыны, өйүн-санаатын, доруобуйатын да толук уруунан норуотун кэһиэтин туһугар кыһаммыта.

Тылы чинчийиэ сүдү дьобурдаах киһини биллилээх тюркологтар В. Радлов, Л. Щерба, А. Самойлович, С. Ястремский, Е. Поливанов куруук өйүүллэрэ, үлэһитин быһыы-пат ситимнээхтэрэ. Тус бэйэтин модун өйүн кыһынан сатаан салайарын, аһаабат билигин өрүү кэһиэтэрин, туруоруммут соругун үрдүк таһынаахтык толорорун ыһыктаан тулаһыры эйгээтэ Семен Андреевичи М. Аммосов, этнограф В. Ионов, саха маннайгы экономийа С. Аржаков, эргин соһун төрүттээбит К. Гаврилов, лингвист Н. Афанасьев, П. Харитонов курдук бөдөҥ дьоннор бэйэлэриттэн быдан эдэр киһини доһор тутталлара, суруйсаллара. Холбоур, К. О. Гавриловка суругар «мин туттар сана транскрипциялар сахалык үөрэхтээх кадрды бэлэмнииргэр көрдөһөбүн, ону таһынан буукубаар сөптөөх задачаларда өйдөөн бул. Мин билигин койб-карагаскай грамматиканы үөрэтэбин уонна уранхайскай-сойотскай тылы чинчийибин, ону тэнэ абаканскай диалектары ырытабын, эһи Восточнай тыл институтугар лекция истэбин» дьон эһиэт.

Гавриловтар кэргэттэрин биһиги намнар билэбит. Кузьма Осипович кэргэнэ Мария Сэбиэт былааһа культурнай революция тэрийбитигэр бэйэтин дьыбагыгар Хатырыккаликбэс аһан дьон үөрэппитэ. Маннайгы ревкомовец буолан революция салааттарыгар сыраһан ас тастарар этэ. Кэргэни Гавриловтар оһолорун Марианы саха дьах-

талларыттан биер чулуу үөрэхтээх киһи буолар гына иһиппигэрэ. Мария орто үөрэҕи кыһыл көмүс мэтэ-элинэн бүтөрбитин «репрессияламыт киһи өрөтө» дьон медалын олох хойут туттарбыттар. Мария Кузьминична билигин дэһгэ көстөр тоһу үөрэтэр климатолог-географ идэлээх, СР НА академига, араас омоктуу академияларын академига.

20-с сылларга Россияга аас-туор олох аргыстара дьадайы, аччык-тааһын, өлүү-сүтүү, сэрби үлүмнээн турдактарына саха да киһитэ сөбүмэр билилээх буолар эбит. С. А. Новгородов олоһун, үлэтин наһуу чинчийиэхчилэр Саха сиригэр автономияны туруорсарга киһи улахан кыһааты киллэрибитэ дьыба дьыба уонна икки төгүл Наркомнац комиссиятын мунһаар Саха Автономиятын кыраныһысатын, инники сайдыһынын быһаарсар комиссияга күүрээһинээхтик үлэһитин кэһиэбиттэр.

Билигин биһиги союзнай республика статуһун сүгэрбитин, суверенитет олоххо кириэн эрэрин, саха Аан дойдута биллибитин, ыччат үөрэххэ тардыһыта Россияга маннайгы мизстэлээһин үөрэхтээхтэр С. А. Новгородов кыттыта баарын санааталлар. Хайа уонна XX-с үйэ 70-с сылыттан садалан кургэмиэ-эһитик туттар компьютерытыгар латынны алфавит сурунүүр оруолу ыларын бары билэбит.

Олох историята хаһан эмит саханы аһы омоктуу кытта булчуһуннар сүтэрэр, симэлитэр түтэнигэр саханы төрөөбүт тыла, сайдан иһэр национальнай культурата быһыһа дьон суруйан хааларытын Семен Андреевич кэриэһин курдук өйдөөмүт умнумуовун.

Валентина ШАПОШНИКОВА,
Нам улуһун үөрэхтэ ситимин үлэһиттэрин Музейин төрүттээччи

Төрөөбүт тылы харыстыабын

Тылы туттуу культурата ханньык эмэ мөлтөөтө. Ону биһиги ырыһынакыһыта, демократия охсууга дьыба биллэн турар, аһыгы киһи олус элбэх информацияны ылар, ону барытын толкуйдурутар, ырытарыгар бириэмэтэ да суох буолар. Ол гынан баран дьыбала үйэбитигэр буолбакка, бэйэбитигэр сытар. Дьыбинэн, көнүл олох быһыытынан демократия кэһиэтэ өссө ыраах, тоҕо диэтэххитинэ ол иннинэ дьонго-сэргэҕэ төрүт аһы сыһыаннаһы үөскүүх тустаах. Билигин биһиги мааскаламмыт сыһыаннаһыларын салайтаран олоһобут, испитигэр туппут куһаҕаммыт таспытыгар тахсан эрэр, ону олохпун дьаһахпыт сизкилэ-лээн көрдөрөр Ама да үчүгэйи саныырыттан киһи маастарыла дуо, үөхсүү дуо? Киһи туттар тыла хайдаҕа сүрүгэр туох санаа сытарын көрдөрөр. Киһи киһи быһыытынан олоххо, дьонго-сэргэҕэ буортуларын кытары Тыла-өһө эмиэ дьадайар. Оттон биһиги төрөөбүт тылбыт оннук дьаһаны буолбатах ээ. Оһолор улахан дьон үтүктэллэр, дьэ уонна кимтэн итинник үөрэммиттэрэй дьон соһуйабыт, кыһаанабыт. Биһигини Айбыт Тангара ыраас тыллаах, өйдөөх-санаалаах дьон быһыытынан айытын бэйэбит буортулуубут.

К.ПЕТРОВ

САХАЛЫЫ САҔАРЫАҔЫН!

Сатаан сааһылаан	Төрөөбүт төрүт
Сахалы саҕардахха,	Ийэ тылбытын
Хоморойдук	Кирири омок
хоһуйан	тылынан
Хоһоон суруйдаахха,	Киргитимиэһин!
Ылбаҕайдык	Сырыы омок
ыпсаран	тылынан
Ырыа ыллаатаахха,	Сыһыһардымыаһын!
Сайдам, сайаҕас	Аһы омок тылынан
Сахам тыла	Алдьаатымыаһын!
барахсан	Сүрбүт-купут
Үрэх уутунуу	Сүппэттин туһугар
Үрүлүччи	Сахалык тылбытын
суккуллар,	Сайыннарыаһын!
Ураты уйаҕастык	Сахалык
Сүрэхпэр кутуллар.	саҕарыаһын!
	Николай ФЕДОТОВ

ЭНЭСИЭЛЛИ

Нам улуунун хаһыата 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

2001 с.
Олунньу
13
күнэ
оптуорунньук
№ 17 (8860)

НЭИЛИЭКТЭР ДЬААЛТАЛАРЫН ОТЧУОТТАРА

ИЭС БААЙЫ ТЭНГЭ «ҮЧҮГЭЙ» СЫАНА

Муньааха кэлбиттэри эридьи-эстээтин түмүгүгэр тойонгон-хотунтан ураты барыта 184 киһи баара бэлиэтэммит. Кырдьык, муньааха сагаланыта саала иһэ толорутунан киһи хараһын үөрдэр.

Отчуоту дүүллэһинигэ 26 ыйыты бэрилиннэ. 20 киһи тыл эттэ. Эссе да этиэх баалаахтар баалларын үрдүнэн урукку курдук уһун киэн муньаахтарга эриллбиттэх өттө утары туран, саалаттан хаһытаһан бириэһини тохтоотулар.

Дахылаат бүтэн, ыйыты барыта ыспарыллан Ил Түмэн депутата Е. М. Ларионов уонна улуус баһылыга А. Н. Дьяконов тыл эппиттэрин, село баһылыга Д. П. Корякин тиһэх тыла этиллибитин кэнниттэн куоластааһынга кэлбит киһи ахсаана аһыаан табыста. Онон дьаһалта сыйлааһы үлэтин сыаналааһынга быһа холоон 100-чэ эрэ киһи хаалбыт бадахтаах.

Маньык түгэни улуус баһылыга А. Н. Дьяконов саамай сөпкө сэмэ-лээтэ уонна аныгыскы отчуоту село салалтата микрооройуоннарынан ыьтар буол. ҕыгар сүбэ этиини онордо. «Арыс тыһыынчаттан тахса нэилиэһиннээх село сыйлааһы отчуотун 180-ча киһи истигитэ тутта, аны кэлэр өттүгэр олохтоохтору быйбардыыр окуруктарынан дуу, микрооройуоннарынан дуу отчуоттаан хабар практиканы олохтоохха» диир сөпкө бэлиэтээн эттэ. Село үгүс олохтоохтору «Нам» ТРК нөҕүө отчуоту истибит буолуохтаахтара учуотка ылыллыбата. Дмитрий Панкратевич нэилиэһиннээх отчуотка кыттыгыта намьаһын учуоттаан урукку дьылларга улуустааһы хаһыат нөҕүө тахсаар. Быйыл телевидениенан этии онордо. Нэилиэһиннээх киэнник эйгэ-тахар суоллар ити буолаалларын киһи бэркэ билэр эбит.

Бириэһиннээх эттилэр аҕай. Ол эрэри сорохтор тыһыннарын ситэ таһаарбакка хааллылар быһыылаах. Бу муньааха хайдал баһыйда. Маньык улахан сэлэһиннээх дьаһалтатын сыйлааһы үлэтэ энкилэ суох «үчүгэй» сыананы ылар киһи өйүгэр сагаан баппат. Ол да иһин быһыылаах муньааһы салаян ыппыт Татьяна Афанасьева Кондратьева отчуоту сыаналааһынга: «Былырын эмиэ «үчүгэй» диир үгүс араатар сыаналаабытын көрдөһөн туран «ортонон» сыана быстарбыппыт. Онон баһаалыста, быйыл эмиэ оннук этиилээхпит. «Үчүгэй» сыана кими барытын элбэххэ эбээһинэстиир, ону кыйабака эһиил баччаа эһиги бэйэбит биһигиттэн кэлэйн туруоххут», — диих курдук кириин тыллаах куоластааһынны ыьтта. Ону истибэккэ мустубут дьон күүстэринэн син биир «үчүгэй» диир буолла. Корякин аппаратта бэрт улахан иэскэ кирибит курдук санаатым.

ОТЧУОТ СЫЫПНАЛАРЫТТАН

Быйыл тохсунуу 1 күнүнээри туругунан Нам селотугар 8178 киһи олоор. Дьахтара — 4418, эр киһи — 3760. Кинилэр 3046 хаһаайыстыбага арахсан олоорлор. Үлэлиир киһи ахсаана 4318, мантан үлэтэ суоҕа 512, дьарыктаах буолуу киһинигэр учуотка турааччыга 127. Ааспыт сылга 47 саҕа ыал үөскээтэ. 129 оҕо төрөөтө, 90 киһи өлөн туораата. 20 дьиз кэргэн арахсыта бэлиэтэннэ.

Селоҕа 70 сааһыттан үөһэ саастаах 202 кырдьаҕас баар. Маны тэнгэ 7 Герой-ийэ, 28 сэри ветерана, 51 сэри ветераннарын огдооболоро, 413 тыыл ветераннара, 246

үлэ ветераннара, 18 Чурапчы көһүүтүн кыттыылааҕа, 3 политическай репрессияҕа эмсэҕэлээбит дьон бааллар, уопсайа селоҕа 1656 пенсионер олоор. Итини тэнгэ 215 инбэлиит баар.

2000 сылга Нам селотугар атын сиртэн 161 киһи кэлэн пропискаланна.

Селоҕа уопсай үөрэхтээһин 6 оскуолата бааллар, ол курдук Нам 1 №-дээх оскуолатыгар 520, 2 №-дээх оскуолатыгар 571, гимназияҕа 253, бастакы сүһүөх оскуолаҕа 334, оскуола-садка 60, үөрэхтээһин киһинигэр 60 оҕо үөрэнэллэр. Ааспыт сылга оскуоланы 134 оҕо бүтэри-титтэн 43-һэ үрдүк үөрэххэ, 26-та орто анал үөрэххэ кириэн үөрэнэ ыьдыллар. Село музыкальнай оскуолатыгар 204, спортивнай оскуолатыгар 629 оҕо дьарыктаналлар.

Селоҕа 10 дьаһыла-сад баар. Итилэргэ 485 оҕо ыьдыр. Билигин туругунан 272 детсадынан хабыллыбатах оҕо баар.

Олорор дьизэ наадыар ис хоононоох 375 сайабылыанна баар, оттон уһаайба сиригэр наадыааччылар сайабылыанналары 285-кэ тиийдэ. Маны таһынан 46 ыалтан хотуна сир көрдүүр сайабылыанна баар. Сыл устатыгар дьаһалта үлэтин тупсарыыга этиилэр, үгсүү сурдуктар, араас көрдөһүү сайабылыанналар 60 кирибиттэн 46-та толорулуна уонна эппиттэ бэрилиннэ. 6 сайабылыанна быһаарылла ыьдыр, 8 үл-харчы суоҕунан уонна кыаллыбат биричиинэлэринэн толоруллубатылар.

Дьиз кэргэн экономикага сайдыытыгар ананан кэлбит кредиткэ 405 сайабылыанна кирибиттэн 401 дьиз кэргэнгэ 7,5 мөл. солк. суумалаах кредит түгэтилиннэ.

101 ветераннара уонна инбэлииттэргэ 227893 солк. суумалаах 644,4 куб. м. оттук мас көмө оҕоһулунна. Сэри ветераннарыгар уонна огдооболоругар дьизэлэрин өрөмүөннээһингэ 153 тыһ. солк. көмө оҕоһулунна. Еврейскэй көмө эрилтэттигин кэлбит бородукталары 566 кыаммат ыалга түгэтилиннэ, кинилэр истэригэр 113 инбэлиит, 331 элбэх өрөлоох, атыттара кыаммат ыаллар.

Үөрөх дьыла сагаланыытыгар 4-тэн элбэх өрөлоох 55 ыалга 600-түү солк. харчынан көмө оҕоһулунна. Маны таһынан кыаммат аранаттан 200 киһи 80 тыһ. солк. бурдугунан, 159 киһи 66,4 тыһ. солк. бородуктанан көмө ыьдыла. 42 кыаммат дьонго 7,5 тыһ. солк. муус ылыытыгар ороскуоттанна. 13 ветеран уонна инбэлиит 5400 солк. сыаналаах путевкаларынан туһанан сынньанан кэллилэр. Партизаннаады реабилитационнай киингэ 75 ветеран эмтэннэ, сынньанна. Модут киһинигэр 42 оҕо баран эмтэннэ. Телефонунан туһаныы иһин 265 киһигэ 214899 солк. көмө оҕоһулунна, 45,9 тыһ. солк. уу тизийитигэр көмөлөһүлүннэ.

Село территорията 1518 гектар иннээх сири хабар, ааспыт сылга 4 га иннээх уһаайба сирэ 30 киһигэ быһыллан бэрилиннэ. Онон отчуоттуур кэмгэ 275 гектар иннээх 1833 уһаайба баар буолла. Итинтэн 35,6 гектара бааһына сирэ.

Отчуоттуур кэмгэ 23 дьиз үлэҕэ киридэ. Барыта 2015 кв м иннээх дьиз тутулунна, итини тэнгэ 16 кварталалаах дьиз үлэҕэ киллэрилиннэ.

«Дьулуур» олоорор дьиз фондун нөҕүө 27 дуогабар табаарынай кредиткэ оҕоһулунна. Кинилэр барыта 760686 солк. суумалаах тутуу араас матырыйаалларын ыьдылар. ЦЭС Намнаады уаастага 353000

солк. үлэни дуогабар быһыытынан толордо. Билигин селоҕа 8 пилорама баарыттан 7-тэ үлэлиир.

Ааспыт сылга благоустройствоҕа 452 тыһ. солк. көрүлүбүтэ. Итинтэн ууну оборотуруга 41513, шпакетник өрөмүөнүгэр 10259, парка өрөмүөнүгэр 30923, сыбаалканы харайыыга 50688, уулуссалары тупсарыыга 19006, боротуокаттан ууну бырахтаран хааччыйыыга 440504, СХТ даамбатын өрөмүөнүгэр 35204 солк. ороскуоттанналар. Маны тэнгэ уу носуоһун өрөмүөннээһингэ 14350 солк. төлөннө.

Село иһигэр 1,5 км уһуннаах асфальт суол оҕоһулунна. Ити иһин 2,6 мөл. солк. ороскуоттанна. Суолу өрөмүөнүүр, көрөр-истэр ГУП суолтан хаары ыраастааһынга, уулусса өрөмүөнүгэр 380595 солк. үлэни ыьтта. Үүммүт дьыла Чабылдан Винокуров уулуссатын тупсаран оноруу ыьтыллара былаанналар. Ити кэнниттэн Сельской, Вазовой, Спортивной, Новобольничной, Мир, Новая уулуссалар үп көстөр түбэлтэтигэр тупсарылыахтара.

Уулусса сырдалыытыгар 16 тыһ. солк. көрүлүннэ, билигин барыта 46 светилник умайа турар. Кыты уулуссалар үп суоҕунан уруккуллуу харагалар.

Элагустройство үбүттэн газтаһынга барыта 162020 солк. туһанылыына, бу иһигэр «Намгазстройга» 112726, «Ленагаз» уаастагар 49294 солк. ороскуоттанна. Ити түмүгэр билигин благоустройствоҕа 467296 солк. төлөнө илик иэстээхпит.

Кыстыкка бэлэмнээһингэ үгүс үлэ ыьтыллыбыта. Олортон дьонуннаахтара маньыктар: Кини балыыһа котельнайыгар К 40/30 носуо турорулуна, гостиница котельнайын носуоһугар капиталнай өрөмүөн ыьтылынна, уу кутар емкоһын өрөмүөннэннэ, музыкальнай оскуола котельнайыгар капиталнай өрөмүөн ыьтылынна, ветстанция 4 квартиралаах олоорор дьизитигэр котельнай тутулунна, СХТ котельнайыгар котел капиталнай өрөмүөн оҕоһулунна, баанньык котела өрөмүөннэннэ, эбии туттуугар итии киллэрилиннэ, И. Винокуров уул. 30 м уһуннах канализация оҕоһулунна, 148 кв м ититер трасса бүрүлүннэ, 1055 м уһуннаах трасса өрөмүөннэннэ, 200 м уһуннаах сайынгы водопровод эбии тартылыына о.д.а. үлэлэр ыьтылыннылар. Ити барыта 1110623 солк. тэнгэһэр. Село ититер ситимэ икки турбанан 7,5 км, сайынгы водопровод биир турбанан 8480 м уһуннаахтар.

НИНСИК СЫТТААХ АҕЫЛААТТАР, БЫРЫЫ БУОЛУТ УҔААЙБАЛАР

Биһиги селобутугар кэлин ыьдыларга туох да былаана, бырайыага суох суоллары, уулуссалары үрдэтигиттэн, онорууттан ыаллар уһаайбалара ууга барыылары үксээтэ. Уулуссалары нэксизтэ суох гына дэхсилээһин үчүгэйэ биллэр. Село көстүүтүн, сырыһынайы тупсарар. Оттон ити кэскиллээх тутуу кэтэх өттө эзэлээх буолан тахсар. Холубур, быйыл дьаһалта дьизитигэр трассаттан быһа тахсар суол кутуллан 27 квартиралаах дьиз анараа өттүгэр тийээн аныһылына. Асфальтанна. Бэрт баҕайы! Газтаан баран массьынанан астаран иһэр үчүгэйи эриэкээһин. Ол эрэри быйыл саас (төһө да хаар чарааһын үрдүнэн) уулуссаҕа баһыллар уу уулусса икки энэригэр тохтуур түбэлтэтигэр таһынаары ыаллар хайдах буолаалара биллэбэт. Өлүөнөттөн тахсар халаан ууга ыьбатын да үрдүнэн халааннаары турар бадахтаах.

Село баһылыга Д. П. Корякин быйыл уулуссалары онорууну Чабылдан Винокуров уулуссатыттан сагалыыты дьиз эттэ.

(Бүтүүтүн 2 стр. көр)

Саха Республиката Нам улуунун (Иккис ыңгырыылаах) Муньааһын Президиума

Уураах

Нам улуунун Муньааһын (иккис ыңгырыылаах) уочарата суох III-с сессиятын ыңгырар туһунан. Улуус Муньааһын Президиума Быһаарда: Улуус муньааһын бастайааннай Регламенын 19 ыстатыйатыгар олоһуран Улуус муньааһын (уочарата суох) III-с сессиятын бу ый 20 күнүгэр сарсыарда 10 чаастан Нам селотугар Дьаһалта дьизитин актовай саалатыгар ыңгырарга. Сессия көрүүтүгэр кириэр боппуруостар барыллара: Улуус дьаһалтатын структуратын туһунан. «Маймаҕа» муниципальной тэрээһинин территорияльнай чэрчитин (кыраныссатын) туһунан.

Улуус муньааһын председателэ Н.Н. Баишев

СОКУОН БАРЫБЫТЫГАР БИИР

(А.И. Ильинки аһаҕас сурук)

Альберт Иннокентьевич!

Бдь. олунньу 5 күнүгэр буолбут уопсай планеркаҕа мин аадырыспар эттин-тыһынныҥ, санардыҥ аҕай. Буочукаһын мин үрдүбүнэн төкүнүттүм. Мустан олоорооччуларга бу Кэбээкэп тугу да билбэт-көрбөт, үлэлээбэт, «нерадивай киһи» (ити эн эппит тыһыҥ) дьизитин. «Маньык дьонтон босхолонуох» буоллун. Ол алдьархайдаах «уоттаах-төлөннөөх» этииттэн өмүттэн хаалан утары ыспыраапкаласпака бу хаһыат нөҕүө харда биэрэргэ сананым. Хайа, уонна, тыһыынчанан ахсааннаах күөх экраны көрөөччүлэр «бу тугуй» дьиз эмиэ муһаара олордохторо. Кинилэр эмиэ эппизкэ наадыллар. Онон хаһыата ордук курдук.

Дьэ, онов, бастакынан. Альберт Иннокентьевич!

Ити эн Граф Бизергэр баран «быһаабыт» «авариян» курдук түгэн биһиги хаһаайыстыбабытыгар күннэтэ тахсар көстүү. Балансаҕа турар 12 км. трасса эргэрен (20-27 сыллааһылар) ханьык да сварканы уйбат буолан, тэстибэт сирдэрэ бары маһынан («чопик» дьиз ааттанар) батары саалан турар дьизтэххэ, туох да омуна суох буолуо. Ол мас төлө барара уу тохторо кэмнээх буолуо дуо. Улахан буоллаһына котельнай да тохтуур. Ити биһиги күннэтэ үлэлиир үлэбит. Ону билбэт-көрбүтэ буолан айдааны тартыы, үлүнэри-балыһынары, олох тонгон хаалыахтары дьаһайан туоралыт курдук туттуу-хапты улахан киһигэ сөччө бөрүкүтэ суох дьыала. Быстах апаратытат ылаахха сөп, оттон дьыаланы быһаарбат. Уонна диспетчер да билиэн иннинэ тоҕо эийэхтэ телефоннаатылар? Онно ким баарый?

Иккисинэн. Социальной, ведомственной объектары итинэн хааччыйыыга «өрүттэр эппитинэстэрин кыраныссата» дьиз өйдөбүл баар. Ол быһыытынан, ЖКХ объекка кирири кырааныгар (задвижка) эрэ дьылы ол эбэтэр трассаҕа эппизтиир. Оттон итинни туттар өрүт дьиз (объект) иһин бэйэтэ көрөр, өрөмүөнүүр. Ол туһунан мин эппитим. Ону дьон билэр. Буккуллубат. Бэйэҥ буккуллаһын. Эн өйдөбүлүгэр олоорор дьиз да, социальная объект да (оскуола, кулууп, балыыһа, гараж о.д.а.) биир быһыылаах. Мин «дьону соруйан булкуйаары» маны өйдүттэн булан онгорботум. Бу «Правила пользования тепловой энергией» дьиз бүтүн Россия туттар быраабылатыгар баар, онно этиллэр. Маны таһынан, СР Правительствотын 2000 сыл балаһан ыйын 13 күнүнээри 1368-н нүөмэрдээх «О разграничении ответственности при пользовании коммунальными услугами...» дьиз дьаһалыгар олоһурабыт. Бүтэһигэр, сылын аайы тэрилтэлэр уонна ЖКХ икки ардыларыгар түһэриллэр «Дуогабардарга» ити эппизтинэс туһунан тоһоһолоон ыйылллар.

Сүрүннээх бу үс докумуоннара олоһуран үлэлиибит. Бу биһигэ Сокуон. Хайа эрэ тойон төбөтүгэр туох эрэ көтөн түспүтэ — сокуон буолбатах. Манан мин «ыарыһахтары бэйэм ыалдыбат буоламмын өйдөөбөккө, горшочка туалеттабын» эмиэ быһаардым дии сыһыбын.

Онон Альберт Иннокентьевич! Коммунальная хаһаайыстыба норуот хаһаайыстыбатын салаатын быһыытынан бэйэтэ туһунаннардаах, уратылардаах. Ону үөрэтэргэр уонна өйдүүргэр сүбэлиэм этэ.

Үсүһүнэн. Саха былыр-былыргыттан тылы ыттыктыыр, сэрэнэн туттар. Тыл күөстээгин билэрэ. Дэлэҕэ даһаны «тыл — ох» дьиз дуо?! Киһини биир тыһынан кии оноруохха эбэтэр халаанна диэри өрө таһаарыахха сөп. Оттон эн, Альберт Иннокентьевич, миһигин «оннук-маньык» дьиз хоруотаан баран «нерадивай» дьиз туочука туруоран кэбистин. Түмүгэр үлэбиттэн устуох буоллун.

Мин Нам улуунугар отут сыл үлэлээтим. Араас үлэлэргэ. Ынах сааһын тойонуттан киһи сааһын тойонугар тийэ үүннүм. Ол тухары биир да киһи ханьык да үлэбэр эн курдук эппэтэҕэ. Арай эн үс нэдиэлэ үлэлээри!!! «билэ-көрө» оустун, сыанабыл «бирэдин». Эн хайдаххар, хайдах үлэһиккэр биһиги сыанабыл биэрбэппит. Эрдэ.

Төрдүһүнэн. Альберт Иннокентьевич, эн кимгиний? Биир бэйэм мунан хааллым. «Баһылык бастакы солбуйааччытынабын» дии-дии түөскүн охсуһаһын, күргүйдүүгүн-көбүөлүүгүн, саанаһын. Дьаһалларга, уураахтарга «1 зам. главы» дьиз илии баттаан эрэлитэһин («э.т. толорооччу» дьиз буолбатах). Оттон баччаанна диэри бар дьон бары билэринэн эйигин аныыр туһунан СР Президенин Ыйааҕа тахса илик ээ. Эбэтэр эийэхтэ Ыйаах наадата суох дуу? Сахабыт Республикатын Конституциятын кэһиэххэ сөп дуо?

Түмүккэр. Бары сокуоннарытын арааҕаччылаан олоорор улуус прокурора М.И. Шапошников болгомтотун тардыам этэ.

Ыттыктабыллаах Михаил Иннокентьевич! Мин бу сурукпар олоһуран маньык этиилэри киллэрэбин:

1. Улуус дьаһалтатыгар Ильин А.И. өттүттэн буола турар СР Конституциятын — Төрүт Сокуонун кэрээнэ суох кэһини түбэлтэлэрин төрдүттэн тохтоотуохха.

2. Бастакы солбуйааччы Ильин А.И. үлэлирин Президент Ыйааҕа тахсар диэри тохтоотуохха. (1 солбуйааччы Бочкарев А.А. эбээһинэһиттэн босхолуур туһунан Ыйаах тахса илик).

3. Ильин А.И. илии баттаабыт дьаһалларын, уураахтарын дьигэ суоһунан ааһыахха.

Сокуон барыбытыгар биир!

Андрей Кобяков,

МУ НУ ЖКХ директора, РФ журналистарын сокуон чилиэнэ

НЭИЛИЭКТЭР ДЬАҤАЛТАЛАРЫН ОТЧУОТТАРА

ГРАФ - БИЭРЭГЭ СЭРГЭХСИЙНЭ ДУО?

Улууска нэилиэктэр баһылыктарын отчуоттарын истиги бара турар. Салгыы хаһайыстыбаны хайдах тутабат, дьоммутун хайдах үлэлэтэбит, аһатабыт-тангынарарыт дьин бэрт уустук боппуруоска эһиэ-харда була Кыһыл Дэрэбинэ, Аппааны уонна Граф Бизэрэгэр олохтоох дьаһалта баһылыгы Виктор Кутяркин отчуотун истэ сырыттыбыт.

ДЬОММУТТУҤУНАН

Бүтүгүн күн туругунаан нэилиэктэ 714 хаһайыстыба баар, 2229 киһи олоһор. 11 тэрилтэ бюджеттэн үбүлэнэр, онно 442 киһи хамнас аахсар. Баһынай хаһайыстыбаларга 208 киһи кыттыһан үлэтир. И.Винокуров аат. Хатын-Арыы орто оскуолатагар 467 оҕо үөрэнэр. 364 оҕо оскуолага киирээри бэлэмниэллэр. Атын үөрэх тэрилтэлэригэр 163 оҕо үөрэнэллэр. Кинилэртэн 85 киһи үрдүк, 36- орто анал үөрэххэ, 42- профтехүөрэххэ үөрэннилэр, 111 инбэлиит, 269 пенсионер, 6 Аҕа дойдуга сэриитин кыттыһааччылар, 14 тыыл, 74 үлэ ветераннара, 2 Чурапчы көһүүтүн кыттыһааччылар олоһоллор. Элбэх оҕолоох үлэ ахсаана 39-ка тийэр. Ааспыт сылга 10 саҥа үлэ үөскээтэ, 36 оҕо төрөөтө, 20 киһи туораата. Докумуонна биллибитинэн 239 киһи үлэтэ суох. Үлэтэ суох буолуу идээнэ бу да нэилиэктэ үгүс дьону кыһарыйбыта биллэр. Улуустары дьарыктаах буолуу кииниэктэр учуокка 49 киһи турар.

КҮӨХ ТӨЛӨН БОППУРУОҤА

Кыһыл дэрэбинэ бу да тийи, Граф Бизэрэгэр да кэл-наар бирийдээн. Ол тоҕото өйдөнөр-манна олохтоохтор гаас калэрин кэтэспиттэри ыраатта. Отчуоттан иһиттэххэ, ааспыт сылга 4 тыһ.246 куб.м. диаметрдаах гаас турбалара тийи-илибиттэр. Кыһыл Дэрэбинэ үлэтигэр гаас киирээригэр анал комиссия сүбүлэтин биэрбит, ол суумматтан куоракка баар «Сельстройгазофикация» тэрилтэ төһөнү үбүлүүрүн билэтип дири Виктор Гаврильевич Гаастааһына үлэни ситэрэхпит дьин улуус баһылыга Альберт Дьяконов эриилэрдэ. Үс хочоҕор Туймаадага, Эгсиэлигэ уонна Эркэнигэ гаастааһын үлэтигэр республика бюджетигэр баарасуога 50 эрэ мөл.солк. көрүлүбүт, онон сибээстэн атын сиртэн эбии харчы көрдүүр наада буолсу. Ким хайа иннинэ гаастааһын үлэтигэр ыаллар бэйэлэр бэлэмниэхтээхтэр. Гааска холбонуу да сыаната тос курдук-20 тыһ.солк. Ону төлүүр туһугар:» харчыгытын билингиттэн ыла муньунаргытыгар сүбэлибин»- дири улуус баһылыга. Кини I солб. э.т. Альберт Ильин тоһоҕолон этэринэн, Правительство дьаһалтын сыһына өйдөөбүтүт. Ол курдук гааспыт син бири босхо буолуохтаах а.э. урукку ирдэбиллэринэн төлүүрүтүт. Дьин 18 кв.м. тахса иннинэ эр буоллабын ол ордугун төлөбүрүн уйунабын. Маньаха булдуур тахсыбатын туһугар үлүс дьаһалтата хаһыат нөҕүө анал сырдатар үлэни ытыра наада буолсу.

ТЫА ЫЛА, ХАЙДАХ ОЛОРОБУН?

Нэилиэктэ 714 дьин кэргэн хаһайыстыба баар, ба ааспыт сылларга 81 хаһайыстыбанын биллэр аһыах 46 баһынай хаһайыстыба баар. Өскөтүн 2000 сыл саҕаланьыта 255 үлэ подсобнай хаһайыстыбата суох олоһор буоллаһарына, быйыл оннук 54 дьин кэргэн баара бэлиэтэммит. Ааспыт 2000 с. баһынай хаһайыстыбалар 1719 сүөһүнү (1999с.-1525 төбө), онтон 101 ынары (1999с.-83 төбө), 268 сылгыны (1999-265 төбө), 168 сибииньни (1999-189), 1174 куурусаны (1999-25 төбө) ииппиттэр. Чааһынай хаһайыстыбалар 1484 төбө сүөһүнү (1999с.-1345), олоһор 601 ынары (1999с.-557), 377 сылгыны (1999с.-316), 420 сибииньни (1999-251), 1981 куурусаны

(1999с.832) ииппиттэруосайынан, нэилиэктэ 1719 сүөһүнү (1999 с.-1525 төбө), олоһор 702 ынах (1999 с.-640 төбө), 645 сылгыны (1999с.-581 төбө), 632 сибииньни (1999с.-440 төбө), 3155 куурусаны (1999 с.-857 төбө), 67 хааһы (1999 с.-72 төбө), 2 куһу (1999-20 төбө), 13 козаны (1999 с.-33 төбө) ииппиттэр. Мантан да көстөрүөн сорох табарынай произведстваны тэрийэн көрдөрүүнү үрдэтэр инниттэн үлэ атын хайысхаларын эмиэ көрдүөххэ наада. Ааспыт сыл түмүгүнэн бүтүн нэилиэктэ үрдүнэн 6658432 солк. 225,8 т.эт тыһынаах ыһааһынын бэлэмниэммит (1999 с.-116 т.), итинтэн баһынай уонна подсобнай хаһайыстыбаларга 1202267 солк. 42,67 т. (1999 с.-88 т.), нэилиэктэ үлэтигэр 5456165 солк. 183,16 т. (1999с.-78 т.) тиксэр. 421700 солкуобайдаах 406,2 т. бурдук үүнэриллибит (1999с.-341,9 т.), онтон «Сухаһыт» хаһайыстыба 1071000 солк. 306 т. (1999 с.-283,5), баһынай уонна көмө хаһайыстыбалар 336700 солк. 96,2 т. (1999с.-58,5 т.) ылбыттар. 2728000 солк. 682 т. (1999 с.-726 т.) хортуоп-пуй хомуллубут, ол иһигэр, баһынай уонна көмө хаһайыстыбалар 904000 солк. 226 т. (1999 с.-224 т.), нэилиэктэ 1824000 солк. 456 т. (1999 с.-502 т.) ылбыттар. 7546000 солк. 667 т. (1999 с.-170 т.) оҕуруот аһа, ол иһигэр баһынай уонна көмө хаһайыстыбаларынан 1496000 солк. 314 т. (1999 с.-57 т.), нэилиэктэ 6050000 солк. 353 т. (1999 с.-113 т.) ылбыттыт. Үүккэ уонна сымыыкка көрдөрүүлэр маньыктар:

Table with 2 columns: category and value. Categories include '1999 с. 2000 с.', 'үүт', 'о.и. баһынай көмө хаһ.', 'нэилиэктэ', 'сымыыт'.

Бүтүн нэилиэктэ үрдүнэн 382000 солк. 5,89 т. (1999 с.-3,36 т.) арыы оҕуһуллубут, мантан 2 т. «Үрүг-Илгэ» ХЭО онорон таһаарыт. Ону таһынан 243400 солк. 24,34 т. үүт бордууктата оҕуһуллубут (1999 с.-78,8 т.). Онорон таһаарылыбыт бордууксуяны батары түмүгэр 29250552 солк. киирбит, үүнэн эрэр сылга 27642672 солк. дохуоту киллэрэр былаан баар.

Атын салааларга эмиэ көрдөрүүбүт астынарбат. Ол курдук ааспыт сылга 10,08 т. отон (1999 с.-20 т.) хомуллубут, ону харчытыгар таһаардахха 110000 солк. буолар. Куоракка баар атын-эргизин тэрилтэлэрэ соҕуруу эбэтэр арҕа дойдуга переработкаламьт тэллэй аҕалан атымыллылар. Оттон тоҕо биһиги соҕуоппалыгыбыт, переработкалыгыбыт сатаматый? Үлэ саҥа миэстэлэрин тэрийэн дьоммутун-сэргэбитин хамнастыгар туһугар тэллэйи хомулар, табарынай производствота таһаарар, батарар тоҕо табыллыа соҕой дьэммин бу Хатын-Арыы нэилиэктин дьаһалтатын даннайдарын көрө олоһорун толкуйдаатым.

Ааспыт сылга 139100 солк. 0,535 т. куб.м. мас (1999 с.-0,4 куб.м.), 249900 солк. 0,294 куб.м. пиломатериал бэлэмниэммит. Бири пиломатериал тоһору кыамтатыгар таһаарарга 300 куб. м. маһы таҕастаахха наада. Үүнэн эрэр саҥа сылга 0,3 т. куб. маһы бэлэмнири Хатын-Арыы нэилиэктин дьаһалтата былааньыт, ону харчытыгар таһаардахха 78 тыһ. солк. эр буолар. Итини сэргэ 0,12 т.куб.м. пиломатериал оҕуһуллубут, ол сыаната 102 тыһ.солк. тэҥнээр 91000 солк. төлөбүрдээх өңө арааһа оҕуһуллубут, 1999 с. бу көрдөрүү 500 тыһ. солк. тэҥнэспит, быйыл 300 тыһ. солк. тиэрдэр сорох турар. Аны туран 195000 солкуобайга бытовое өҥөлөр оҕуһуллубуттар, итиннэ 1999 с. көрдөрүүбүт 150 тыһ. солк. тэҥнэспит. Бири ыалга сылга 42 тыһ.066 солк. ол иһигэр 1 киһиэхэ 13 тыһ. 470 солк. объёмнаах боро-

дууксуя тиксэрин туһунан докумуонна этиллибит. Бу бүтэһик даннайдар ордук улахан мөккүөрү тартылар. Ол хас биридии ыалга киһиэхэ төһө объёмнаах бородууксуя оҕуһуллубута. Маньык ааһылыгыт: үүт ыамын көрдөрүүтэ ынаар ынахпыт орто ахсааннарыттан ылыллыбыт: төһө сылгылаахпыт, убаһа

төрөөбүтүн, хас сылгы өлбүтүн туһунан даннайдар киирбиттэр. Эти онорууга төһө сүөһү суох буолбутун учуоттуубут дири олохтоох дьаһалта баһылыга Виктор Кутяркин. Эти онорууга чааһынай ыаллар 88 ынары туттубуттар, итини дьаһалта үлэтигэр бьһа холоон 180-нуу киһиэнэн суоттабыттар, 183 борооскун өлөрбүтүт атыр оҕуһу туттубуттар, уопсай барыта 41 т. 790 киһи эт буолбут. 1 киһи эт орто сыаната 55 солк. тутталара оннук. Бааһынай хаһайыстыбалар 309 төбөнү туттубуттар, онорон таһаарылары 79 тыһ. солк. тэҥнэспит. 36 улахан сылгыны, 132 убаһаны туттубуттар, уопсайа 168 төбө буолар. НУСР туттубут 7 убаһалара 700 киһиэхэ тэҥнэстилэр.

Бааһынай хаһайыстыбалар 11 бизни, 22 тийи, 43 убаһаны уопсайа 76 сылгыны туттубуттар. Чааһынай дьоммут 30 т. 6 киһи ыһааһынаах сибииньни туттубуттар. Бааһынай хаһайыстыбалар 12 т.644 киһи сибииньни этин онорбуттар. 405 хаһы сибэиттэр, олоһу бьһа холоон 3,5 киһи буолбут. Итиннэ ааһан олодоххо сыһыппара сөп түбэһэр курдук. Ол эрээри отчуот сыһыппарата үрдээтэ да ол аата дьон дохуота эбилиинэ дири сыһына. Сыһыппара дьин сыһыппара. Докумуону ааһар үчүгэй эрээри дьоммут балаһыаньалара төрт атын. Итиннэ араастааһыны туохтан тахсарый? Ыал дохуота кини төһө бородууксуяны батарытыттан тахсар. Чэ, ааһан-суоттаан көрдөххө нэилиэктэ тыатын хаһайыстыбатын бородууксуяны батарытыттан киирбит уопсай 292505520 солк. сууманы нэилиэктэ ахсааныгар 2229 киһиэхэ түнэттэххэ бири киһиэхэ орто туһунан 13 тыһ.123 солк. тийэр. Ол иһин бири киһиэхэ тиксэринэн 13 тыһ.470 солк. бородууксуя оҕуһуллубута уонна батары түмүгэр 13 тыһ.123 солк. тийбитэбу араас-араас өйдөөбүтүт буолан тахсаллар. Итини барытын нэилиэктэ боростуой үлэти дьонугар быһааран истэххэ сатаар. Ол курдук Хатын-Арыы «Алаһа» сыһыналыгы кинини харабыла В.И.Винокуров, «Сис» бааһынай хаһайыстыба тутах үлэти С.И.Федоров ити сыһыппара хантан ылыллыбытын туһунан боппуруостара нэилиэктэ билилэрэ-сырдатар үлэни олохтоох дьаһалта мөлтөтүк ытырын көрдөрөр дьини баһырыллар. Өскөтүн үлэ сөбүгэр барыта буоллар мөккүөр туруо суох этэ.

Бородууксуяны онорон таһаарыны үрдэтэр, олохтоох бюджеткэ эбии дохуот киллэрэр инниттэн Аппааныга потребителскэй кооперация тэриллэн эрэр, манна үүккэ квота көрүлүөн сөп дуо дьин сирдээх ыһыгы киирдэ. Итини сэргэ Кыһыл Дэрэбинэ үлэти кооперацияны тэрийэри «Сухаһыт» бааһынай хаһайыстыба Н.Н.Сивцев туруруста. Соҕуоппалыгы тэрилтэлэри кытаанах хонтуруолга ыларга «Баһык» СХПК зоотехника Р.Н.Скрябыкина этии киллэрдэ. Тоҕо диэтэргит, эттэрин-үүттэрин туттаран баран харчылары ыла илик дьон арыаһа суох. Ааспыт сылга Аппааны маслосыаһын Улуус-По үлэлэспитэ, ким эрэ отчуотун хойутаппытыгар онно үүтү туттарбыт ыалга төлөбүрүтүн тоҕо ылбакка хаалабытыт, 1998 сыллаах үүт дотацията хаһан бэриллэрий дьин НУСР вахтера Н.Н.Сивцева боппуруоһу саамай сөпкө көтөхтө «Үрүг-Илгэ» ХЭО дьыалата эмиэ таарылыһа. Нэилиэктэ үүтү тутарга анаан 2000 тыһ. солк. кредит ылан баран бу тэрилтэ саһааһыт дьонун харчы төлөөбөтөх, кини быйыл амнистияламьыта, дьонор суукка аһыныах курдуктарын улуустааһы үп управлениетын наһааһытын солб. П.М.Попов кэспээтэ.

Дьин кэргэн экономикатын бөөрөгүтүтэ бьһырыһан саас кэлбит кредити төһөрүү хаһыламьыт. Сүөһүгэ республика бюджеттэн 3 сыллаах кредит кэлбитин оччо-

«КИЭЭ СЫЛДАРЫТ БОБУЛУННА» —

дьин эттэ Константин Никонович. Ити кини киэһэ уонна түүнүгү өттүгэр ыччаттарбыт уулуссага «былааһы бьһыдыабыттарын» туһунан этэр. Оскуола оҕолоро болохтөһө сылдьан эдэр-кырдыаһас дьэбэккэ дьону дьэбэллиллэрин, талыылларын, кырбыылларын туһунан дьиксинэ истибиһит ыраатта. Ол эрээри маньык омсолоох кестүүнү утарылаһар хамсааһын баара көстүбэт. Ааспыт сылга 184 холубунай буруй оҕоһуллубуттан 105-һэ ыччат ирээтигэр тиксэрин туһунан ИДьУО салайааччыларьттан биридэстэрэ С. И. Эверстов аһына. Пенсионерка М. Н. Кириллина оҕолорун уодь уганнаа бат төрөспүттэри испиһэктиргэ уонна административнай комиссияларга биэрээргэ туруруста. Е. М. Ларионов кыахтаах, бэрээдэктээх ыччаттары түмэн, киһилэргэ сыал-сорук туруоран, кыах баарынан көмөлөһөн бэрээдэги көһэр оҕолору дьаһайтарыаха дьин этиитин үүстэр сөбүлүү, сэнээрэ иһиттилэр.

ОҢО ТЭРИЛТЭЛЭРИГЭР — БОЛДОМТОНУ!

Село иһигэр үлэтир 10 дьаһыла-садтар ыччаты иһигэ орооллара улахан. Ити эрээри бу тэрилтэлэр дьин-уот, материальной хааччылыгы өттүнэн үгүс ыарахаттары көрсөллөр. Итигэр тустарынан I №-дээх оҕо садын сибидиссэй Е. С. Матвеева эттэ. «Дьини суулаары турар, быстах камгэ көнүлүнэн үлэти олоһобут, аны күһүн ыһыллар буоллубут, онон «Сахам сирэ ХХI-с үйэ» дьин үтүө хамсааһын иһинэн саатар 50 миэстэлээх благоустроенай дьин тутарга турурун, биһиги коллектив кыахпыт баарынан көмөлөһүөхпүт», — дьин көрдөстө. Бэйэтэ да кыра хамнастаах, үгүс үлэтигэр бу коллектив үрүлбүткэ салгыт үлэтир дьылдата село дьаһалтатыттан улахан тутулукаах. Дмитрий Панкратевич итини бэркэ билэр дьыалата эбит, ыһыһан үлэтигэр бигэ санаалааһын да кылаатыгар ахтыбыта, онон аны күһүн «Солышко» детсад саҥа дьинлэнэритэр эрэнээр.

ӨСӨ ТУОХТАРГА БОЛДОМТОНУ ТУААЙДЫЛАР

Ветераннар сайлыктарын тэрийигэ көмө онорорго бэлэмни уонна бири детсады шефтэһэрин тустарынан Р. Е. Окорочко, село иһигэр туһаныллыбакка турар территориялары уһаайбага биэрээргэ, архитектор дуоһунаһын тутарга, село иһигэр кольцевой автобуһу сырыгынарбы тустарынан В. Г. Касьянов, оҕолорго табады, арыгыны атымылыры бобор туһунан М. Н. Кириллина, спорткомитет туһутун В. Р. Кутуков туруоруустулар, спортивнай күрэхтэһиһилэр арыгылааһынын түмүктэһиллэрин тохтооту туһунан С. И. Эверстов, даачага электроэнергияны киллэрини Н. Г. Дьячковская, бааньык үлэтин тупсарары, НПУ-га оскуола кылааһын эбэри Г. Д. Спиридонов, күөх зонаны харыстааһын, рыногы бэрээдэктэһин тустарынан Е. М. Ларионов аһынылар. Телефон үлэтин тупсары, ИДьУО-га оргтехсредство булуһууга көмөлөһүү, мэчирэҥ сирин кэнэти, ДНД үлэтин сэргэхсити, СХТ тутууларын туһаны тустарынан этилэр. Үгүс араатардар село дьаһалтата уларыттык үлэти олоһорутар баһардылар.

Түмүккэ тыл эһит улуус баһылыга А. Н. Дьяконов село дьаһалтатын үлэтигэр баар көтүтүлэргэ тохтоото, нэилиэктэ дьарыктаах буолуутугар, дохуота элбиригэр күөскэ үлэлэнэргэ баһарда, село көстүүтэ тупсуутугар ахсаабат болдомтону уулары эрйидэ. Баһылык архитектор дуоһунаһын булуохпут дьини сэргэхситиһини таһаарда. Ону тэҥэ И. Винокуров уулуссатыгар баар күөл уутун түһэринэн дьарыктаныахпыт дьини эрэл кымын үөскээтэ.

Отчуокка этиллибит баҕа санаалары түмэн, учуоттаан, былаан онорон үлэни тэрийэн ытырыгар село дьаһалтатыгар, туох ханнык иннинэ баһылык Д. П. Корьякинга ситиһиллэри баһарыт.

Григорий ЭВЕРСТОВ

(Иннин 1 стр. көр)

Былаана тойо суох суолу үрдэтии, ону асфальтынан бүүрүүү үп баар буоллаһына, дөбөнүк кыаллар суол. Оттон сай орто ити уулуссага кэстэрин туоруур уубут ханна барыай! Биллэн турар ыаллар уһаайбаларыгар! Дьэ маньаха дьиннээх толкуйдаах, былааннаах үлэ барыахтаах. Иннэ гимматахха уһаайбаларга муньуллубут уулары суох оноруу боппуруоһа кэлэр өттүгэр талыһыахтаах үгүс депутаттар, баһылыктар бьһыбар иннинээри программаларын бири бочумнаах пууннарынан буоларыгар тийэр.

Иик-саах сыттаах кирдээх уу наһаа үөскээбитин туһунан отчуоту дьүүлэһиһэ бастакынан тыл эһит тыл ветерана М. Н. Порохова саҕалаата. Кини олоһор дьини туһунан уута намьаһа сирдэри барытын ылан, бьһыл сааска дьини вокзалы ылар буолуо дьин сэрэхсэ дьини эттэ. Уопсайынан село иһигэр кыайан сүүрбэт буолбут, олохсуйбут уулары түһэрини бири сүрүн тутуу боппуруоһунан ааһан турар, итини быһаарары утаһып наадалааһын эттэ. Матрена Николаева этиитин хас да араатар өйөөтө, сөпкө этэрин сэнээрдэ.

Нам селотун Венециатинан аатырбыт Октябрьскай уулуссага олохсуйбут ууну бьһыл бары кулаан кыайарга дьин быһаарылыһа.

КЫЛАБЫҤАЛАР КҮРҮӨЛӨНӨН КЫЛАБЫАХТАРА ДУО.

Атын сирдэргэ, туора омуктарга кылабыһалар ыгыт сирдэринэн өрүү буолаллар. Кини сирдэргэ сылдьан кылабыһалары музей курдук көрөн кэрийэрин, сөөрүм-махтайарым, ымсыгыра саныгырым. Биһиги чучуска соҕурууттан хоту дьини трасса устун айаннары буоллааха элбэх кылабыһалары көрөн ааһыахта сөп. Хомойуох иһин, итигэр бары ыһыллан-тобуллан, үлтү кэһиллэн киһи үккэ кэлэйэ көрөр миэстэлэрэ буолаллар.

Улуус кинини кылабыһаларын бэрээдэктири торроһоһон ыһыты бэрилинэ, хас да араатар аһына. Улуус бочуоттаах гражданина К. Н. Тихонов кини дьини таһынаады кылабыһаны матырыялаал буллаахытына күрүөлэтиэм дьин этиитэ миннигэстик иһилинэ. Үтүө киһи этиитэ итинэн эрэ бүһпэтэ, өссө эбии Чарьдан маһыныгар барар быһыттыгы сытар бадарааннаах ууну туоруур муостаны оноробун дьини. Маньык бэйэлэринэн тылланар, олоххо актыбыһынай позициялаах дьонор баалларыгар күлүккэ имнэниэххэ наада, кинилэри туһаныахтаа, өйүөххэ, эбиитин көлүйүөххэ.

Бу боппуруоска иккис дьонуннаах этини В. Г. Касьянов киллэрдэ. Село тэрилтэлэрэ үбүнэн кыттыһан, кооперациялаһан ылысыаһыт, соҕотох МУ НУ ЖКХ сонгообокко, күһү түмэн улхан кылабыһаны бэрээдэктирэр дьин ыһырдэ.

«УУ — ОЛОХ ТӨРДӨ», — ДИБИТ ДА.

Кини ыһырыһаах түмүкүлэргэ иһэр уу боппуруоһа өрүү ахтылааччы. Ол эрээри бу боппуруоһу быһаарыга сэнээлээх хамсааны тахсытыга тоҕо эрэ көстүбэт. Уу — олох төрдө, доруобуйа туттаага дьин ааттыбыт да хайа да баһылык манан тийэрэр тийэ дьарыктаммата. Мин билэрбинэн арай И. С. Протопопов ылысытыга да түмүк баара көстүбэт. Тохсус киһини тыл эһит В. А. Колесов иһэр уу проблематын сытытык туруорда. «Урут, — дири кини, — бу туһунан улуус хаһыатыгар суруйа сылдьыбытым. Ол туох да сэнээритэ суох хаалбыта. Өссө төгүл санатабын: иһэр ууну Эбэ сайылыгыттан таһаахта дьин.» Бу Эбэ уутун анализтан, сөптөөх буоллаһына ону туһаны туруоруоста. Араатары өйөн хас да киһи эттэ. Сөпкө этэллэр. Хаһаанга дьини Дьокуускай куорат тунуйбут уутунан утахтытын ханнарабыт.

Сайынны водопроводунан ууну нэилиэктэ наадыһытыгар тутуу туһунан үгүс киһи аһына. Бу туһунан олус дьыалабай этиилэр иһилиннэр. Водопроводы тардыыга көмөлөһөргө бэлэмни туһунан Р. С. Шапошиков этиитэ кэрэхсэнэ. СХТ насоснай объёгын туһунан село хоту өттүгэр водопроводы тардыы туһунан этии сонундук иһилинэ. Эргичи уу таһыгар олоһорбут да санаа хоту утахтытын ханнара ыраас уубут суода эмиэ дьикти дьини.